

РЕЦЕНЗИЯ

от проф. д. н. Красимир Тодоров Тодоров

на материалите, представени за участие в конкурс

за заемане на академичната длъжност **доцент**

във Висшето училище по застраховане и финанси

по област на висше образование 3. „Социални, стопански и правни науки“
професионално направление 3.7. Администрация и управление (Управление и иновации в туризма).

В конкурса за доцент, обявен в Държавен вестник, бр. 52 от 05.07.2022г. и в интернет-страница на Висшето училище по застраховане и финанси, като кандидат участва д-р Радостина Робертова Димитрова от ВУЗФ.

1. Общо представяне на получените материали

Със Заповед № 369 от 10.11.2022 г. на Ректора на ВУЗФ, за утвърждаване на Научно жури за избор на „доцент“ съм определен за член на Научното жури в конкурса за заемане на академичната длъжност „доцент“ в Област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки, професионално направление 3.7. Администрация и управление (Управление и иновации в туризма) за нуждите на Висшето училище по застраховане и финанси (ВУЗФ), конкурс обявен в ДВ, бр. 52 от 05.07.2022 г. С решение на първото заседание на Научното жури съм определен да представя писмена рецензия.

Единствен кандидат в конкурса е д-р Радостина Димитрова. Представените от кандидата материали съдържат всички необходими за процедурата документи. Те отговарят на изискванията на Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ), Правилника за прилагане на ЗРАРБ и Правилника за развитие на академичния състав на ВУЗФ. Документацията е прегледно подбрана.

Представеният от д-р Радостина Димитрова комплект материали на електронен носител е в съответствие с Правилника за развитие на академичния състав на ВУЗФ и включва следните документи:

- автобиографична справка;
- копие на дипломата за притежаваната образователна и научна степен “доктор”;

- монография – основен хабилитационен труд;
- списък на публикациите след защитата на образователната и научна степен “доктор”;
- 2 допълнителни монографии (едната от които представлява книга на базата на защитена докторска дисертация);
- копие на дипломата за притежаваната образователна и научна степен “доктор”;
- 5 научни статии и доклади;
- резюмета на български и английски език на публикациите по конкурса;
- служебна бележка за изисквания се стаж по чл. 20, ал. 2;
- доказателство за участие в научноизследователска задача;
- справка за изпълнение на националните минимални изисквания;
- справка за оригиналните научни приноси в трудовете;
- справка за цитиранията на трудовете;

За рецензиране се приемат всичките 8 научни труда, а именно: 3 монографии, 4 статии и 1 доклад, публикувани в не реферирани списания с научно рецензиране или публикувани в редактирани колективни томове, три от които са на английски език.

2. Кратки биографични данни (на кандидата/-ите)

От септември 2021 г. д-р Радостина Димитрова заема длъжността асистент във ВУЗФ в професионално направление 3.7. Администрация и управление. От септември 2022 г. тя съвместява и преподавателска дейност като хоноруван преподавател в Частното международно училище „Свети Георги“, София, ученици в 11 и 12 клас по дисциплината „Маркетинг“ в бизнес модул.

По отношение на образователното си развитие, през май 2020 г. Кандидатът за доцент придобива образователната и научна степен (ОНС) „доктор“ в Университета за национално и световно стопанство (УНСС), София. Преди това Радостина Димитрова се дипломира като магистър по специалност „Международни икономически отношения“ със специализация „Управление на международни проекти“ от същия университет.

По отношение на професионалната ѝ реализация д-р Димитрова има 8 годишен трудов стаж в сферата на туризма в две туроператорски агенции. Този неин професионален опит всъщност намира израз в академичното ѝ творчество.

3. Обща характеристика на дейността на кандидата

Учебно-преподавателската дейност на ас. д-р Радостина Димитрова във ВУЗФ се изразява в следните учебни дисциплини: 1/ „International Marketing“ (на английски език); 2/ „Marketing Management“ (на английски език); 3/ „Business Innovations“ (на английски език); 4/ „Иновации и предприемачество в бизнеса“; 5/ „Бранд мениджмънт“. Успоредно с преподавателската дейност д-р Радостина Димитрова е Научен секретар във ВУЗФ. Тя е член на научноизследователския екип на програмно направление „Бизнес мениджмънт и маркетинг“ на Лабораторията за научни и приложни изследвания във ВУЗФ. Кандидатът за доцент е член на Редакционната колегия на Издателството на ВУЗФ „Св. Григорий Богослов“.

Освен трите монографии, които ще бъдат анализирани по-долу, д-р Радостина Димитрова е представила 5 статии и доклади, публикувани в не реферирани списания с научно рецензиране или публикувани в редактирани колективни томове – статия със заглавие „Role of sharing economy in tourism business in the perspective of XXI century“, KOŠICKÁ BEZPEČNOSTNÁ REVUE, Vol. 12, No. 1 (2022), p. 13–19, ISSN 1338-6956; статия със заглавие „Роля на предприемачеството при управление на устойчивия туризъм“, Висше училище по застраховане и финанси, сп. "Пари и култура", бр. 2/2021, стр. 42-50, ISSN 2683-0965; статия със заглавие „Управление на интелигентни туристически дестинации“, Висше училище по застраховане и финанси, сп. "Пари и култура", бр. 3/2021, стр. 25-33, ISSN 2683-0965; статия със заглавие „Sustainable innovation management in tourism sub-sectors“, сп. "Управление в бизнеса и публичния сектор", бр. 1/2022, стр. 17-25, ISSN: 2815-391X; и доклад, озаглавен „The European green deal perspectives and innovations for sustainable tourism“, Сборник с доклади "Зелената сделка и бъдещото на инвестициите и банкирането", Издателство „Св. Григорий Богослов“, 2022, стр. 41-49, ISBN 978-619-7622-35-5. Както е видно и от заглавията, три от публикациите са на английски език и две на български, като всички са самостоятелни.

Основният хабилитационен труд е озаглавен „Кризисен мениджмънт в туризма в условията на Ковид-19“. Монографията разглежда влиянието, последиците и поуките от появата и разпространението на пандемията върху туризма. Туристическият бизнес е сред най-силно засегнатите с отчетен огромен спад в международното търсене, вследствие на глобалните ограничения за пътуване. Несъмнено, планирането, предприетите мерки и политики в такива

ситуации могат да бъдат от значителна помощ при възстановяването на туристическите организации. Това включва полезни практики за управление на дейността в условията на извънредна обстановка, както и стратегии, предназначени за смекчаване на отрицателните икономически въздействия. На база на емпиричното изследване е предложен авторов модел за кризисен мениджмънт, който да бъде приложим в дейността на туристическите организации. Хабилизационния труд е в обем 137 страници, оформен в две глави, като са използвани точно 100 литературни и интернет източници. В първа глава са представени теоретичните основи на туристическия бизнес в условията на влошена международна здравна обстановка. Обособени са работни дефиниции на утвърдени автори в областта на различните видове и степени на вирусни заболявания, които са оказали влияние върху туристическата индустрия. Анализирани са връзката между сектора и глобалните здравни кризи, като е открито значението на туристическото търсене и предлагане в условията на пандемията Ковид-19. Анализирани са въздействието на влошената глобална здравна обстановка върху ключови подсектори на туризма. Изведени са използваните методика и инструментариум в емпиричното изследване. Представени са резултатите от проведеното анкетно проучване и дълбочинни интервюта. На база на изложението в монографията е разработен авторов модел за кризисен мениджмънт в туристическите организации. Същият може да бъде директно приложен от различните по дейност предприятия в сектора. Обособени са конкретни насоки и препоръки към туристическите организации за осъществяване на кризисен мениджмънт. Разгледани са перспективите за кризисен мениджмънт в туристическия бизнес в условията на заплахата от глобални здравни кризи.

На следващо място е представена монографията на тема: „Управление на иновациите в туристическата индустрия в перспективата на XXI век“. Самото заглавие на научния труд е интересно, модерно и зарежда читателя с високи очаквания, които в хода на изложението се покриват изцяло. Включените фигури също са нетрадиционни, лесни за възприемане. Уводът дисциплиниращо въвежда читателя в рамката на изложението. Четирите формулирани работни хипотези са формулирани съобразно тезата, върху която е изградено монографичното изследване, а именно, че ефективното управление на иновациите е един от най-важните инструменти за постигане на конкурентно предимство на организациите, опериращи в туристическата индустрия. Структурата на монографията е двустепенна. В първа глава първа е обхваната теорията и тенденциите в иновациите в контекста на туристическата индустрия. Във втора глава са разгледани практическите възможности за ефективно управление на иновациите в туристическия бранш. Насочеността на монографията е предимно практическа. Същевременно е добре балансирана с теорията, която се явява характерен елемент за подобен вид

произведение. За това свидетелства и приблизително равния обем страници на двете глави. Съдържанието на монографията е богато, формулировките са грижливо обмислени, авторът интерпретира успешно идеите и определенията на много класически и съвременни автори, като стига до собствени изводи и заключения. Използвани са 123 разнообразни литературни и интернет източници, което свидетелства за добросъвестността на автора при изследването на формулираната теза.

И на края, но не на последно място, идва ред на монографията „Промени в туристическото предлагане в условията на глобализация“, която всъщност представлява книга, на базата на защитена докторска дисертация. Научната разработка представя систематизирани теоретични постановки и анализира емпирични данни, свързани с ролята на глобализацията за промените в туристическото предлагане. Съобразно поставената цел, разгледана е същността на туристическото предлагане и основните дефиниции за него, предложени от водещи научни изследователи в областта. Очертани са компонентите на предлагането в сектора, както и характеристиките на туристическата верига на доставки. Фокусът е насочен върху глобализацията като основен източник и катализатор на промени в туристическото предлагане. И по-конкретно анализът е насочен в две направления - дестинация България и дестинация Гърция, което позволява да се открият силните и слабите страни на индустрията. Резултатите от проведеното емпирично изследване са в състояние да послужат за разработване на добри практики от приложението на различни концепции, туристически продукти и резултатите от тях. Интересът е насочен към начините, по които сходните черти и съществените различия между двете страни биха могли да се допълнят за усъвършенстване на туристическото им предлагане.

Въз основа на представената информация относно изпълнение на национални минимални изисквания съгласно ЗРАСРБ и Правилника за приложението му, може да се направи извод, че кандидатът д-р Радостина Димитрова отговаря на съответните критерии, както следва: група „А“ – 50 точки при минимум 50 точки; група „В“ – 100 точки при минимум 100 точки; група „Г“ – 225 точки при минимум 200 точки и група „Д“ – 60 точки при минимум 50 точки.

В заключение от представените за конкурса материали, следва да се отбележи, че кандидата за доцент си поставя конкретни цели, откроява ясно-формулирани задачи, успявайки да ги изпълни посредством анализи, проучвания и дискусии. Същевременно, тезите, са потвърдени и емпирично доказани. Те са свързани с идентифициране и анализ на проблемите на туристическата индустрия, кризисния мениджмънт, управлението на иновациите и предпри-

емачеството в туристическия сектор – теми изцяло съответстващи на обявения конкурс за доцент.

По отношение на приносните моменти в научното творчество на кандидата за доцент, бих ги обобщил по следния начин, по един за трите монографии, а именно:

1. Разработени са насоки и препоръки към туристическите организации за осъществяване на кризисен мениджмънт в условията на влошена международна здравна обстановка, посредством разработен е авторов модел.
2. Открити са иновативните области в туристическата индустрия, като е изяснено значението и бъдещото влияние на актуалните тенденции в тази сфера.
3. Изяснено е как България и Гърция страни биха могли да взаимодействат с цел увеличаване на икономическите си резултати и привличане на повече посетители към Балканския регион.

4. Оценка на личния принос на кандидата

Всяка една от представените публикации за конкурса за доцент считам, че са лично дело на кандидата. При техния преглед НЕ СА ОТКРИТИ доказателства и/или няма установени сигнали за нарушаване на авторски права на други изследователи към момента на изготвяне на рецензията.

5. Критични забележки и препоръки

Като препоръка, бих си позволил да посъветвам кандидата за доцент да излезе от практико-приложното поле на досегашното ѝ творчество в сферата на туризма и да се насочи в академичното поле на маркетинга и/или мениджмънта. Обогатявайки се с нови теоретични концепции, тя би могла да наложи новаторски закономерности и открие нови зависимости в областта на настоящия ѝ научен интерес. А това би било предпоставка и за по-нататъшно академично развитие.

6. Лични впечатления

Познавам кандидатът за доцент Радостина Робертова Димитрова, като колега-преподавател във ВУЗФ и имам пряко впечатление върху нейното научно творчество, включително като рецензент на научните ѝ трудове. В нейното поведение съм успял да забележа

качествено желание за научно израстване и потенциал, като предпоставка за сигурен успех на академичното поприще.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Документите и материалите, представени от кандидата д-р Радостина Робертова Димитрова отговарят на всички изисквания на Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ), Правилника за прилагане на ЗРАСРБ и съответния Правилник за условията и реда за заемане на академични длъжности във Висшето училище по застраховане и финанси – София. Кандидатът в конкурса е представил значителен брой научни трудове, публикувани след материалите, използвани при защитата на научната степен „доктор“. В работите на кандидатът има оригинални научни и приложни приноси. Теоретичните разработки имат практическо приложение. Научната и преподавателската квалификация на д-р Радостина Димитрова е несъмнена. След запознаване с представените в конкурса материали и научни трудове, анализ на тяхната значимост и съдържащи се в тях научни, научно-приложни и приложни приноси, намирам за основателно да дам своята положителна оценка и да препоръчам на Научното жури да изготви доклад-предложение до Академичния съвет за избор на д-р Радостина Димитрова на академичната длъжност „доцент“ във ВУЗФ по професионално направление 3.7 Администрация и управление (Управление и иновации в туризма).

30. 11. 2022 г.

Рецензент:

проф. д.н. Красимир Годоров